

Соціальна відповідальність бізнесу в системі інноваційного розвитку

УДК 338.43:172

МИКОЛЕНКО І.Г., кандидат економічних наук, доцент,
Полтавська державна аграрна академія

МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Миколенко І.Г. Механізм соціальної відповідальності суб'єктів аграрного бізнесу.

У статті формалізовано архітектуру та науково-прикладні засади функціонування механізму соціальної відповідальності суб'єктами вітчизняного аграрного бізнесу. Встановлено, що в сучасних умовах господарювання особливого значення набуває концепція соціальної відповідальності бізнесу, в рамках якої відбувається процес створення цінностей для самого аграрного підприємства, споживачів, бізнес-партнерів, держави в цілому. Тому застосування практики соціальної відповідальності та корпоративної соціальної відповідальності має стати невід'ємною частиною механізмів виробничо-економічної діяльності національних суб'єктів господарювання агросфери. Виявлено, що у механізмах соціальної відповідальності необхідно посилити інформаційно-рекламну та фінансово-економічну складові або блоки. Це забезпечить краще та ширше впровадження соціальної відповідальності суб'єктів господарювання агросфери, що, у свою чергу, може допомогти створити нові ринки збуту продовольства та сільськогосподарської продукції в Україні та за її межами, вирішити соціальні та екологічні проблеми, полегшити доступ бізнес-структур з українським капіталом до міжнародних ринків, підвищити їх капіталізацію та забезпечити сталий розвиток країни у цілому. Застосування системно-структурного та бізнес-процесного підходів для повної характеристики механізмів формування соціальної відповідальності дозволить визначити їх місце у загальній системі управління підприємствами та ідентифікувати властивості, притаманні тільки даним механізмам. Встановлено, що саме відокремлення заходів у сфері соціальної відповідальності від основної діяльності аграрних підприємств призводить до неможливості оцінки їх ефективності з позиції інтересів кожного конкретного суб'єкта господарювання.

Ключові слова: механізм соціальної відповідальності, ресурсний потенціал, аграрний бізнес, ефективність, інформаційні потоки.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Для подальшого розвитку та розширеного відтворення виробничо-ресурсного потенціалу суб'єктів господарювання в аграрній сфері економіки України необхідним є впровадження суттєвих змін та ліквідація великої кількості проблем, яка супроводжує ці процеси. Жодне підприємство не може досягти своїх цілей і бути успішним та конкурентоспроможним без ефективного управління. Зростаюча динаміка внутрішнього та зовнішнього середовища господарювання також вимагає внесення коректив у методи та прийоми діяльності. Сучасні світові тенденції розвитку бізнесових структур показують, що в їх діяльності економічна результативність пов'язується з соціальною практикою, співучастю в суспільно значущих проектах. Таким чином, виробничо-економічна

діяльність суб'єктів господарювання нині супроводжується соціальною відповідальністю бізнесу. Але, як відомо, тривалий час розвиток бізнесових структур в умовах ринкового механізму господарської діяльності переслідував в якості основної мети отримання прибутків, забезпечення фінансово-економічної стійкості та ефективності з метою подальшого конкурентоспроможного функціонування, розширення своєї присутності на ринках, освоєння їх нових сегментів.

Особливої гостроти та актуальності вказані проблеми набули в аграрній сфері економіки України, на сільських територіях та в соціальній інфраструктурі села. Саме вітчизняні сільськогосподарські підприємства як основні господарюючі суб'єкти аграрної сфери зазнали найбільш радикальних і масштабних змін, пов'язаних з реформуванням відносин власності,

землекористування, організації виробництва, ресурсозабезпечення та збуту готової продукції, механізмів господарювання та управління, інтеграції та корпоратизації. З однієї сторони, утворилася велика кількість селян-землевласників та домогосподарств населення і фермерських господарств, з іншої сторони – великих агрохолдингів та аграрних і агропромислових корпорацій національного й міжнародного рівнів, які орієнтовані переважно на світовий агропродовольчий ринок. Саме вони забезпечили Україні на сучасному етапі провідне місце та визнання у світі як провідного виробника та експортера продовольства на основі здійснення всебічної модернізації сільськогосподарського виробництва, впровадження інновацій, зростання капіталізації аграрної галузі в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням розвитку та управління здійсненням соціальної відповідальності суб'єктів аграрного бізнесу присвячені наукові праці Л. Корчової, В. Новікова, В. Домницької, В. Жогла, Л. Мармуль, І. Царик, М. Ігнатенка, І. Баневої, В. Мазуренка, Н. Волосковець, П. Саблука, А. Костіна, О. Мірошниченка та багатьох інших вітчизняних та зарубіжних вчених. Втім, не дивлячись на багатогранність та багатоаспектність їх наукових здобутків питання побудови ефективних механізмів соціальної відповідальності суб'єктів агробізнесу потребують подальшого наукового пророблення та конкретизації.

Формулювання цілей статті. Метою даної публікації є формалізація архітектури та науково-прикладних засад функціонування механізму соціальної відповідальності суб'єктами вітчизняного аграрного бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. На практиці основна увага підприємців та менеджерів часто зосереджується на необхідності оволодіння механізмами мотивації та керування підлеглими для досягнення власних цілей. Це може призводити до порушення технологій, випуску неякісної продовольчої продукції, інколи навіть шкідливої для

людини і оточуючого середовища [1, с. 87]. Тому в сучасних умовах господарювання особливого значення набуває концепція соціальної відповідальності бізнесу, в рамках якої відбувається процес створення цінностей для самого аграрного підприємства, споживачів, бізнес-партнерів, держави в цілому. Вона є одним із джерел забезпечення стійкості та конкурентоспроможності суб'єктів господарювання аграрної сфери економіки.

Сучасна економіка знань та інформаційних технологій характеризується радикальними трансформаціями та структурними зрушеннями як у глобальному, так і вітчизняному вимірі. Розвиток національного бізнесу, інтеграція у європейську та світову економічну систему, посилення конкуренції ставить перед аграрними підприємствами багато нових завдань, у т.ч. пов'язаних із соціальною та корпоративною соціальною відповідальністю. Для багатьох з них розробка стратегії та механізмів соціальної відповідальності для забезпечення стійкого розвитку є концептуальним завданням, адже мова йде не просто про спонтанну добродійність, а про системну діяльність, вбудовану у всі бізнес-процеси.

Світова практика застосування соціальної відповідальності свідчить не тільки про покращення власної репутації, а й про отримання прибутку від збільшення лояльності споживачів. З огляду на означене, підтверджується актуальність та зростаюче значення механізмів застосування соціальної відповідальності у міжнародному та вітчизняному бізнесі. Українські аграрні та агропромислові підприємства, корпорації та холдинги дедалі активніше оперують на міжнародному ринку, тому застосування практики соціальної відповідальності та корпоративної соціальної відповідальності має стати невід'ємною частиною механізмів виробничо-економічної діяльності національних суб'єктів господарювання агросфери.

Істотні зміни у взаємовідносинах між державою, громадськими інститутами та приватними підприємствами простежуються в усьому світі. Поряд із виробничо-економічними чинниками, все більшу роль у

забезпеченні конкурентоспроможності, досягненні високої продуктивності праці, ресурсовіддачі, прибутковості виробництва починають відігравати неекономічні показники роботи підприємств – рівень соціального забезпечення працівників, розробка та реалізація програм лояльності, підтримки закладів охорони здоров'я, навчальних та соціально-культурних установ, вирішення екологічних проблем.

Особливу соціальну роль відіграє впровадження механізмів контролю якості та сертифікації продукції, використання екологічно безпечних та енергозберігаючих технологій тощо. Поняття механізмів соціальної відповідальності бізнесу в повній мірі уособлює цю взаємодію [2]. Власне терміни «механізми соціальної відповідальності», «механізми корпоративної соціальної відповідальності» уперше були сформульовані тільки разом з основоположними категоріями як системними явищами і процесами, які вони розвивають, у 1999 р. Існують декілька визначень цих понять. У науковій літературі механізми соціальної відповідальності розглядаються як сукупність інструментів та важелів, технологій просування соціально відповідального бізнесу, який приносить користь підприємству і суспільству, сприяє соціальному, економічному й екологічно сталому розвитку шляхом максимізації позитивного впливу на середовище господарювання і мінімізації негативного [2].

Зазначені механізми направлені на досягнення комерційного успіху засобами, що враховують морально-етичні та екологічні принципи господарювання. У більш широкому розумінні під механізмом соціальної відповідальності слід розуміти системну динамічну взаємопов'язану сукупність організаційно-управлінського (форм, напрямів, рівнів, принципів, моніторингу, планування, прогнозування, контролю), фінансово-інвестиційного (податкового, цінового, митного, кредитного), інституційного (норм, законів, інститутів) інструментів та методів забезпечення відповідального ставлення будь-якого підприємства до свого продукту або послуги, споживачів, працівників,

партнерів, активної соціальної позиції, яка полягає у гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших суспільних проблем [3, с. 98].

На нашу думку, його слід доповнити мотиваційною складовою, елементами якої є стимули матеріального та нематеріального характеру. Загалом в науковій літературі існує чотири основні підходи до концепції та механізмів здійснення соціальної відповідальності [4]. Зокрема, це економічний підхід, згідно якого підприємство виступає інструментом для створення прибутку, тому будь-яка його соціальна діяльність і, відповідно, її механізми спрямовані на досягнення економічного результату. Діючи таким чином, підприємство виконує свою економічну функцію, виробляючи товари та послуги, необхідні для суспільства та створюючи при цьому робочі місця і забезпечуючи максимізацію прибутку для акціонерів. Тому у механізмах соціальної відповідальності основоположне значення мають фінансово-економічні важелі.

Суспільно-політичний підхід базуються на тому, що підприємства спроможні певним чином впливати на суспільство, через що вони повинні відповідально використовувати цю властивість. Ставлення бізнесу в Україні до механізмів соціальної відповідальності визначається, з одного боку, походженням підприємства або компанії, її розміром, галуззю, просторовим розміщенням, активністю спілкуванням з кінцевим споживачем, рівнем конкуренції на ринку, маркетинговими стратегіями керівництва. З іншого боку, важливою є соціально-економічна ситуація в країні, ступінь розвитку галузі, відповідність діючого законодавства тощо.

В Україні більшість аграрних підприємств (як великих, так і середніх) не мають визначеної стратегії соціальної відповідальності, перебувають на етапі дотримання законодавства та одиничних добровільних або волонтерських заходів. Основною метою впровадження вітчизняними аграрними підприємствами механізмів соціальної відповідальності є:

досягнення та підтримка позитивного іміджу та репутації як ресурсу у конкурентній боротьбі для транснаціональних корпорацій та компаній, що здійснюють міжнародну діяльність в агросфері; власні переконання топ-менеджменту та власників; розширення ринків збуту через створення нових зразків соціально значимої продукції, послуг або виходів на нові ринку збуту; підвищення капіталізації внаслідок збільшення інвестиційної привабливості аграрних підприємств; збільшення лояльності регіональних та державних органів влади до бізнесу [5].

Обмеженість застосування принципів соціальної відповідальності на вітчизняних аграрних та агропромислових підприємствах пов'язана також з відсутністю достатньої кількості фінансових ресурсів, дефіцитом урядових і неурядових організацій, що її підтримують; нестабільністю політичної та економічної ситуації в країні; відсутністю повного розуміння підприємствами сутності соціальної відповідальності; відсутністю дієвої системи морального та матеріального заохочення соціальної відповідальності бізнес-структур [6].

Отже, нами виявлено, що у механізмах соціальної відповідальності необхідно посилити інформаційно-рекламну та фінансово-економічну складові або блоки. Це забезпечить краще та ширше впровадження соціальної відповідальності суб'єктів господарювання агросфери, що, у свою чергу, може допомогти створити нові ринки збуту продовольства та сільськогосподарської продукції в Україні та за її межами, вирішити соціальні та екологічні проблеми, полегшити доступ бізнес-структур з українським капіталом до міжнародних ринків, підвищити їх капіталізацію та забезпечити сталий розвиток країни у цілому.

Формування та розвиток вітчизняних механізмів та моделей впровадження соціальної відповідальності дозволяє гармонізувати цілі соціальної політики держави та бізнес-цілі і процеси підприємств українського агропродовольчого бізнес-середовища. За умов підтримки держави,

наслідування практичного досвіду міжнародних й інших вітчизняних підприємств, партнерство держави та бізнесу перетвориться у потужний ресурс ефективного й конкурентоспроможного розвитку аграрних підприємств, їх соціальної відповідальності перед суспільством, громадою, соціально незахищеними верствами населення, сприятиме гармонізації суспільного розвитку.

Ми вважаємо, що для повної характеристики механізмів формування соціальної відповідальності необхідним є застосування системно-структурного та бізнес-процесного підходів. Вони дозволяють визначити їх місце у загальній системі управління підприємствами та ідентифікувати властивості, притаманні тільки даним механізмам. Натомість, впровадження механізмів соціальної відповідальності є неможливим без врахування процесу прийняття управлінських рішень як «найменшої» складової частки системи управління, реалізація якої є неможливою без належного інформаційного забезпечення.

Таким чином, процес управління соціальною відповідальністю аграрних підприємств в інформаційному відношенні зводиться до безперервного процесу обробки інформації, її подальшого аналізу з метою розробки та прийняття управлінських рішень за результатами аналізу. Як наслідок, інформація, з одного боку, виступає генератором розвитку системи управління корпоративною соціальною відповідальністю підприємств, а з іншого, є джерелом невизначеності та ризику [7, с. 197].

Зважаючи, отже, на виключне значення інформації та її розуміння як основи взаємозв'язку між елементами механізму соціальної відповідальності та загальною системою управління підприємством, необхідно розглянути систему управління інформаційними потоками в контексті механізмів формування та здійснення соціальної відповідальності аграрних та агропромислових підприємств. Зазначимо, що система управління інформаційними потоками в механізмах формування

соціальної відповідальності не може розглядатися відокремлено від загальної системи управління підприємствами.

Вона пов'язана з іншими складовими загальної системи управління суб'єктами господарювання агросфери, а саме: виробничо-функціональною (умови сільськогосподарського виробництва, безпека технологічних процесів, забезпечення санітарно-гігієнічних та екологічних вимог); організаційною (форми та принципи організації діяльності, структура бізнес-процесів, гнучкість управління, новаторство при ухваленні рішень, реструктуризація); кадровою (кваліфікаційний рівень працівників, їх навчання та розвиток, комплексна кадрова політика, політика працевлаштування молоді, жінок, інвалідів); культурно- та морально-етичною (корпоративна культура, ділова репутація та імідж підприємств, морально-етичні принципи); підсистемою взаємодії із зовнішнім середовищем (зв'язок із засобами масової інформації, рекламна діяльність, співробітництво з представниками органів влади та

неурядових організацій); інституційною (виконання нормативно-правових актів, колективного та індивідуальних договорів, внутрішнього кодексу організації).

Звичайно, з одного боку, подібна складність та різноспрямованість зв'язків ускладнює управління інформаційним потоками в механізмі соціальної відповідальності аграрних підприємств, однак, саме достатність, вчасність, повнота та актуальність отриманої інформації дозволяють вчасно ідентифікувати проблему, прийняти виважені управлінські рішення щодо її усунення та забезпечити оперативний контроль за отриманими результатами [8, с. 8]. Виділення складових елементів внутрішньої структури механізмів розвитку та управління має проводитися за ознакою каналів руху інформації. Місце інформаційної підсистеми та інформаційних потоків у механізмах соціальної відповідальності та складових елементів загального механізму розвитку підприємств агросфери представлено на рис. 1.

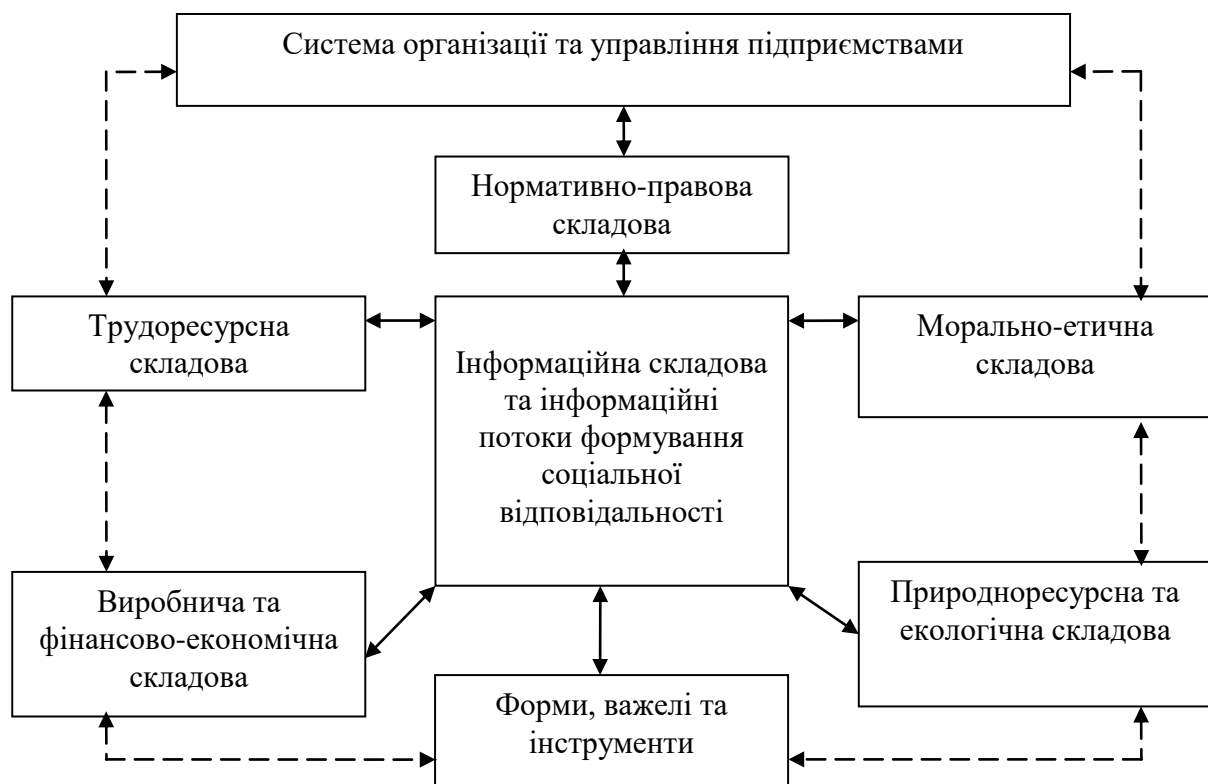

Рис. 1. Інформаційної складова організаційно-економічного механізму соціальної відповідальності суб'єктів агробізнесу

Встановлено, що саме відокремлення заходів у сфері соціальної відповідальності від основної діяльності аграрних підприємств призводить до неможливості оцінки їх ефективності з позиції інтересів кожного конкретного суб'єкта господарювання. З іншої сторони, основною площиною системи управління інформаційною складовою та інформаційними потоками у механізмах формування соціальної відповідальності виступає її зв'язок із зовнішнім середовищем,

який можна схематично зобразити (рис. 2) шляхом поєднання внутрішньої структури, яка виражається через відносини між керуючою та керованою системами, та зовнішнього оточення, до якої відносяться вхідні та вихідні сигнали, зворотній зв'язок між ними [9, с. 148]. Процес руху інформації між зовнішнім середовищем та системою управління соціальною відповідальністю аграрних підприємств на рис. 2 зображено пунктирними лініями.

Рис. 2. Взаємозв'язок інформаційної складової механізмів соціальної відповідальності та зовнішнього середовища суб'єктів агробізнесу

Виявлено, що в результаті використання названої підсистеми у вказаній площині забезпечується безпосередній взаємозв'язок між сигналами зовнішнього середовища та діяльністю аграрних підприємств у сфері соціальної відповідальності. Однак правильна інтерпретація одержаної інформації є неможливою без врахування дії об'єктивних суспільно-економічних законів [9, с. 169], які можна об'єднати у три групи:

1) економічні закони, а саме: поділу праці, залежності між попитом та ціною, пропозицією і ціною, пропозицією та попитом, зменшення доходності, ефекту масштабу виробництва, конкуренції, циклічності виробничо-економічної діяльності та розвитку, ін.;

2) закони підприємства як організаційної системи, а саме: закони погодження цілей та бізнес-процесів, пропорційності (співвідношення між частинами цілого та їх взаємозалежність), найменших елементів (стійкість системи визначається стійкістю найвразливішого системного елементу), синергії, самозбереження, саморозвитку тощо;

3) закони управління, а саме: закони визначення цілей на основі об'єктивних можливостей підприємства як системи, різноманіття впливу органів управління, традицій (організаційна культура), розвитку системи внаслідок впливу керуючих органів, зворотного зв'язку тощо. За умови врахування даних законів можна правильно інтерпретувати сигнали, ризики та виклики

внутрішнього та зовнішнього бізнес-середовища й приймати виважені управлінські рішення.

Отже, розробка механізмів формування соціальної відповідальності та забезпечення ефективності діяльності аграрних підприємств передбачає вивчення та врахування значного обсягу інформації й даних, які безпосередньо не пов'язані із нею, а виражають теоретичні напрацювання та практичний досвід у сфері організації та управління розвитком підприємств. Саме проведений аналіз теоретичних підходів, визначення місця та ролі інформаційної складової, обґрунтування необхідності врахування об'єктивних законів ринкової економіки дозволили розробити і запропонувати структурну модель механізмів формування та здійснення соціальної відповідальності (рис. 3).

Механізм соціальної відповідальності на рівні аграрних та агропромислових підприємств і корпорацій являє собою взаємопов'язану сукупність процесів, прийомів, інструментів, методів і підходів впливу на прийняття рішень щодо визначення базових, обов'язкових та необов'язкових точок реалізації соціальної відповідальності, формування й ефективного впровадження сукупності її заходів з метою досягнення кінцевих результатів – реалізації конкурентних переваг суб'єктів господарювання з одного боку та вирішення суспільних проблем і задоволення суспільних інтересів – з іншого [10, с. 204].

Обґрунтовано, що структурна модель механізму формування соціальної відповідальності суб'єктів господарювання агросфери включає шість складових елементів (блоків), що взаємодіють між собою. При цьому, взаємодія визначається як процес зв'язку між виробничими, фінансово-економічними та інформаційними ресурсами, що, впливаючи один на одного, сприяють розвиткові системи управління аграрним підприємством та визначають характер залежності між вхідними та вихідними потоками [10].

Успішність подібної діяльності безпосередньо залежить від проведеної аналітичної роботи, яка передбачає:

визначення існуючого рівня соціальної або корпоративної соціальної відповідальності; аналіз та діагностика показників ефективності впровадження заходів у даній сфері; планування та прогнозування зміни рівня соціальної відповідальності внаслідок реалізації пропонованих заходів; управління джерелами та ресурсами підприємств щодо соціальної відповідальності; обґрунтування ефективної системи управління та визначення центрів відповідальності.

Варіативність управлінських та господарських рішень відносно соціальної відповідальності сприяє вирішенню наступних питань: 1) врахування мінливості та невизначеності зовнішнього середовища; 2) забезпечення послідовності та комплексності реалізації заходів, програм та проектів соціальної відповідальності; 3) врахування обмеженості наявних ресурсів суб'єктів господарювання агросфери; 4) забезпечення поступового впровадження соціальної відповідальності на підприємствах.

В основу варіативності покладено сукупність різних методів та інструментів, поєднання яких забезпечує різноманіття шляхів формування соціальної відповідальності аграрних та агропромислових підприємств, ефективність яких різниться в залежності від застосування ресурсів, напрямів діяльності та об'єктів впливу [10, с. 207].

Основними критеріями ефективності управлінських рішень на даному етапі виступають їх відповідність: 1) меті основної діяльності підприємств та суспільних очікувань; 2) цілям формування власне соціальної відповідальності; 3) визначеному обсягу ресурсів та джерел їх утворення.

Для аграрних підприємств основою контролю соціальної відповідальності виступає її рівень, який визначається через систему показників, індикаторів та критеріїв виробничо-економічної, трудової, екологічної, громадянської відповідальності. Завдяки порівнянності сукупності показників виникає можливість для порівняння даних, що були одержані на початку та по завершенні діяльності, визначення позитивних досягнень, виявлення викликів та ризиків, які

збереглися [10]. Таким чином, забезпечується безперервність функціонування механізму, спрямованого на досягнення раціонального

(оптимального) рівня соціальної відповідальності суб'єктів господарювання агросфери.

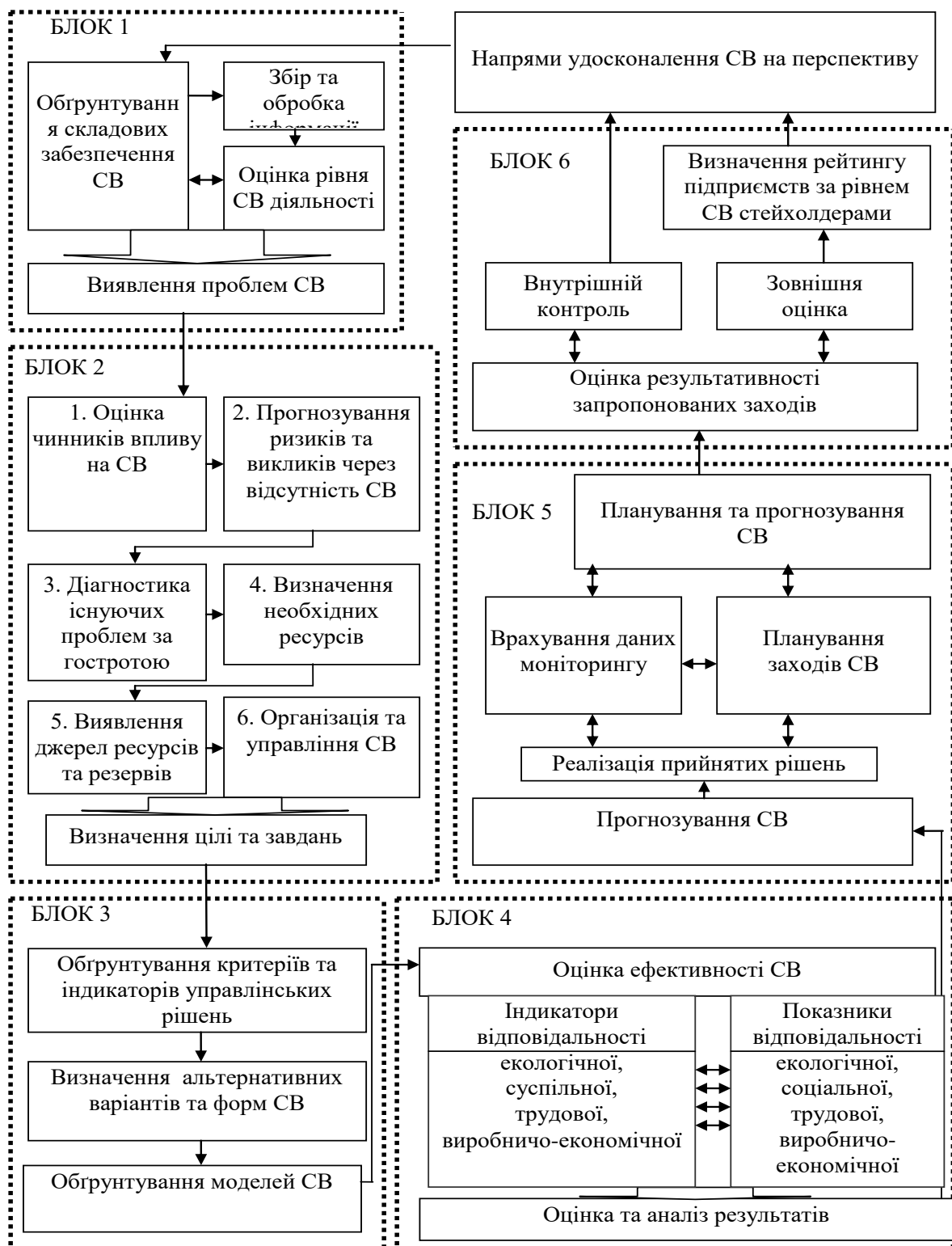

Рис. 3. Архітектура механізму соціальної відповідальності суб'єктів агробізнесу

На рівні галузі, регіону, сільських територій, місцевих громад в основу оцінки покладено ідею визначення рейтингу аграрних підприємств за рівнем соціальної

відповідальності, справедливості впровадження та здійснення якої вимагає дотримання наступних умов: 1) залучення кваліфікованих спеціалістів до розробки

алгоритму визначення рейтингу (науковців, спеціалістів-практиків, громадських активістів); 2) неупередженість та об'єктивність визначення рейтингу, що досягається через залучення до даного процесу незалежних міжнародних та вітчизняних організацій – аналітичних центрів, неурядових організацій (Асоціація міст України, Асоціація агенцій регіонального розвитку України, Асоціація голів сільських і селищних рад тощо); 3) прозорість та зрозумілість процедур визначення рейтингу (вільний доступ до розробленого алгоритму оцінки, характеристика джерел та способів отримання інформації); 4) добровільність участі суб'єктів господарювання агросфери у процедурі визначення рейтингу; 5) врахування даних рейтингової оцінки соціальної відповідальності органами місцевої та державної влади при наданні державних гарантій, субсидій чи інших преференцій аграрним підприємствам.

Впровадження розробленої структурної моделі механізму формування соціальної відповідальності аграрних підприємств дозволяє:

– визначити та оцінити проблеми у сфері соціальної відповідальності, здійснити прогнозування їх негативного впливу на ефективність господарювання та суспільного розвитку за умов невизначеності;

– виявити сукупність джерел, ресурсів, резервів, які можуть бути спрямовані підприємством на соціально відповідальну

діяльність;

– розробити механізми формування та систему управління здійснення соціальної відповідальності;

– обґрунтувати інструменти, методи та шляхи покращання існуючої ситуації, оцінити та вибрати варіанти найбільш ефективних з них;

– здійснити їх реалізацію, оцінити результативність, застосовуючи системи моніторингу та контролю;

– визначити напрями підвищення ефективності соціальної відповідальності на основі безперервності застосування розробленого механізму здійснення, просування принципів соціальної відповідальності на рівні підприємств, галузі, регіону, місцевих громад.

Висновки. Запропонована структурна модель механізму містить загальну інформацію про формування соціальної відповідальності суб'єктів господарювання. Вона має вигляд взаємопов'язаних блоків, в основу виділення яких покладено бізнес-процесну концепцію прийняття управлінських та господарських рішень, спрямованих на розробку та вибір найкращого із можливих альтернативних варіантів вирішення конкретної проблеми. Запропонований підхід дозволяє розробити укрупнену модель, яку можна деталізувати, визначивши основні етапи впровадження механізму формування соціальної відповідальності на підприємствах аграрного та агропромислового виробництва.

Література.

1. *Корчевна Л.* Аналіз розвитку систем управління соціально відповідального підприємства та проблеми її впровадження в Україні / *Л. Корчевна, В. Новіков, В. Домницька, В. Жогло* // Системи управління. – 2009. – № 3. – С. 50-53.

2. Форум соціально відповідального бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svb.org.ua/>.

3. *Царик І.М.* Регулятивні інструменти посилення соціальної відповідальності бізнесу в системі національної економіки: [монографія] / *І.М. Царик*. – Чернігів: Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2011. – 152 с.

4. *Ігнатенко М.М.* Нові теоретико-методологічні засади розвитку соціальної інфраструктури з метою формування альтернативних видів діяльності в аграрній сфері економіки: [електронне видання] / *М.М. Ігнатенко* // Ефективна економіка. – № 9. – 2013. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=9&y=2013>.

5. *Банєва І.О.* Доброчинність та спонсорство як форми соціальної відповідальності бізнесових структур у сфері виробництва продуктів харчування / *І.О. Банєва* // Науковий вісник ХДУ. – Серія: Економічні науки. – Вип. 8. – Ч. 2. – Херсон: Вид. дім «Гельветика», 2014. – С. 36-39.

6. **Мазуренко В.П.** Сучасна концепція корпоративної соціальної відповідальності у міжнародному бізнесі [Електронний ресурс] / **В.П. Мазуренко** // Ефективна економіка. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1199>.
7. **Волосковець Н.Ю.** Порівняльний аналіз моделей корпоративного управління соціальною відповідальністю / **Н.Ю. Волосковець** // Економічний простір. – 2010. – № 33. – С. 194-201.
8. **Саблук П.Т.** Розвиток інституцій удосконалення механізму реформування аграрного сектору економіки / **П.Т. Саблук** // Економіка АПК. – 2010. – № 10. – С. 3-10.
9. **Костин А.В.** В русле мировой тенденции – от благотворительности к социальной ответственности / **А.В. Костин** // Большой бизнес. – 2005. – № 3. – С. 43-48.
10. **Мірошниченко О.** Система показників стану соціального партнерства в Україні та її інформаційне забезпечення / **О. Мірошниченко** // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України: зб. наук. пр. – Тернопіль : Економічна думка, 2002. – Вип. 7. – С. 200-208.

References.

1. **Korchevna L., Novikov V., Domnic'ka V., & Zhoglo V.** (2009). Analiz rozvitku sistem upravlinnja social'no vidpovidal'nogo pidpriemstva ta problemi її uprovozhennja v Ukraїni [Analysis of the development of management systems for socially responsible enterprises and the problems of its implementation in Ukraine]. *Sistemi upravlinnja - Management system*, No 3, pp. 50-53 [in Ukrainian].
2. Forum social'no vidpovidal'nogo biznesu [Forum of socially responsible business]. (n.d.). <http://svb.org.ua>. Retrieved from <http://svb.org.ua/> [in Ukrainian].
3. **Carik I.M.** (2011). *Reguljationi instrumenti posilennja social'noi vidpovidal'nosti biznesu v sistemi nacional'noi ekonomiki* [Regulatory tools to enhance the social responsibility of business in national economy]. Chernigiv : Chernigivs'kij derzhavnij institut prava, social'nih tehnologij ta praci, 2011, p. 152 [in Ukrainian].
4. **Ignatenko M.M.** (2013). Novi teoretiko-metodologichni zasady rozvitku social'noi infrastrukturi z metoju formuvannja al'ternativnih vidiv dijalnosti v agrarnij sferi ekonomiki [New theoretical-methodological bases of development of social infrastructure with the purpose of formation of alternative activities in the agricultural sector of the economy]. *Efektivna ekonomika - Efficient economy*, No 9 Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=9&y=2013> [in Ukrainian].
5. **Banieva I.O.** (2014). Dobrochinnist' ta sponsorstvo jak formi social'noi vidpovidal'nosti biznesovih struktur u sferi virobnictva produktiv harchuvannja [Benevolence and sponsorship as a form of social responsibility of business structures in the field of food production]. *Naukovij visnik HDU, Serija: Ekonomichni nauki - Scientific Herald of KSU, Series: Economic Sciences*, Issue 8, part 2. Herson: Vid. dim «Gel'vetika», pp. 36-39 [in Ukrainian].
6. **Mazurenko V.P.** (n.d.). Suchasna koncepcija korporativnoi social'noi vidpovidal'nosti u mizhnarodnomu biznesi [Contemporary Concept of Corporate Social Responsibility in International Business]. *Efektivna ekonomika - Effective economy* Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1199> [in Ukrainian].
7. **Voloskovec' N.Ju.** (2010). Porivnjal'nij analiz modelej korporativnogo upravlinnja social'noju vidpovidal'nistju [Comparative analysis of corporate social responsibility management models]. *Ekonomichnij prostir - Economic space*, No 33, pp. 194-201 [in Ukrainian].
8. **Sabluk P.T.** (2010). Rozvitok institucij udoskonalennja mehanizmu reformuvannja agrarnogo sektoru ekonomiki [Development of institutions for improving the mechanism of reforming the agrarian sector of the economy]. *Ekonomika APK - Economy AIC*, No 10, pp. 3-10 [in Ukrainian].
9. **Kostin A.V.** (2005). V rusle mirovoj tendencii - ot blagotvoritel'nosti k social'noj otvetstvennosti [In line with the global trend - from charity to social responsibility]. *Bol'shoj biznes - Big business*, No 3, pp. 43-48 [in Russian].
10. **Miroshnichenko O.** (2002). Sistema pokaznykiv stanu sotsialnoho partnerstva v Ukraini ta yii informatsiine zabezpechennja [The system of indicators of the state of social partnership in Ukraine and its information support]. Regional aspects of development and placing of productive forces of Ukraine: *Zbirnyk naukovykh prats - Collection of scientific papers*. Ternopil : Ekonomichna dumka, Issue 7, pp. 200-208 [in Ukrainian].

Анотація.

Миколенко І.Г. Механізм соціальної відповідальності суб'єктів аграрного бізнесу.

В статті формалізована архітектура і науково-прикладні основи функціонування механізму соціальної відповідальності суб'єктами отечественного аграрного бізнесу. Установлено, що в сучасних умовах господарювання особе значення приймає концепція соціальної відповідальності бізнесу, в рамках якої відбувається процес створення цінностей для самого аграрного підприємства, споживачів, бізнес-партнерів, держави в цілому. Тому застосування практики соціальної відповідальності і корпоративної соціальної відповідальності повинно стати неотъемлемою частиною механізмів виробничо-економічної діяльності національних господарств аграрної сфери. Знайдено, що в механізмах соціальної відповідальності необхідно зміцнити інформаційно-рекламну і фінансово-економічну складові або блоки. Це забезпечить краще і більш широке впровадження соціальної відповідальності суб'єктів аграрної сфери, що, в свою чергу, може допомогти створити нові ринки збуту продовольства і сільськогосподарської продукції в Україні і за її межами, вирішити соціальні і екологічні проблеми, полегшити доступ бізнес-структур з українським капіталом до міжнародних ринків, підвищити їх капіталізацію і забезпечити стійке розвиток країни в цілому. Застосування системно-структурного і бізнес-процесного підходів для повної характеристики механізмів формування соціальної відповідальності дозволить визначити їх місце в загальній системі управління підприємствами і ідентифікувати властивості, притаманні тільки даним механізмам. Установлено, що саме обособлення заходів в сфері соціальної відповідальності від основної діяльності аграрних підприємств призводить до неможливості оцінки їх ефективності з позиції інтересів кожного конкретного суб'єкта господарювання.

Ключові слова: механізм соціальної відповідальності, ресурсний потенціал, аграрний бізнес, ефективність, інформаційні потоки.

Abstract.

Mykolenko I.H. The Mechanism of social responsibility of subjects of agrarian business.

The article formalized architecture and applied scientific basis for the mechanism of the social responsibility of actors of the domestic agricultural business. Found that in modern conditions the special importance is the concept of social responsibility of business, in which the process of creation of values for the agricultural enterprises, consumers, business partners, the state as a whole. Therefore, the application of social responsibility practices and corporate social responsibility should be an integral part of the mechanisms of production and economic activities of the national economic entities of the agrarian sphere. Discovered that the mechanisms of social responsibility, it is necessary to strengthen information and promotional and financial-economic components or blocks. This will ensure better and wider implementation of social responsibility of economic entities of the agrarian sector, which in turn can help create new markets for food and agricultural products in Ukraine and abroad, to solve social and environmental problems, to facilitate the access of business structures in the Ukrainian capital to international markets, improve their capitalisation and ensure sustainable development of the country as a whole. The application of systemic-structural and business process approaches for complete characterization of the mechanisms of formation of social responsibility will determine their place in the overall enterprise management system and identify the properties inherent only in these mechanisms. Found that the separation of activities in the field of social responsibility from the main activities of agricultural enterprises leads to the impossibility of evaluating their effectiveness from the standpoint of the interests of each individual entity.

Key words: mechanism of social responsibility, resource potential, agricultural business, efficiency and information flows.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2017 р.

Бібліографічний опис статті:

Миколенко І.Г. Механізм соціальної відповідальності суб'єктів аграрного бізнесу / І.Г. Миколенко // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2017. – № 4. – С. 62-72.

Mykolenko I.H. (2017). The Mechanism of social responsibility of subjects of agrarian business. Actual problems of innovative economy, No 4, pp. 62-72.

